

l'actual carrer Ferreries, a la plaça de l'Ajuntament...

Els dies anaven passant i les bombes també seguien en el nostre poble. El fill d'Amalia, Santiago, seguia sense aparèixer. Els seus germans començaven a notar que faltava algú i també preguntaven:

-On està Santi ? On se n'anat ? - preguntava Miguel, el més major.

-Ara vosaltres no vos heu de preocupar. El vostre germanet vindrà prompte - explicava Amalia amb les llàgrimes a punt de caure.

Durant la guerra, tiraven canyons d'altres pobles i els d'Albocàsser ho tornaven.

Amalia i la seua família, sempre que podien, s'amagaven baix del terra, junt a una paret. Aquesta família no era l'única que estava allí, com aquesta moltes més. Aquests amagatalls els feien ells i allí ningú els veia.

El que ha de quedar clar és que, a Albocàsser, no tiraven tirs, sols bombardejaven.

Ja feia unes quantes setmanetes que la guerra seguia en el nostre poble quan passà el que les persones que estaven allí i encara viuen, pensaven que no ho contarien.

Un d'aquests dies, el campanar d'Albocàsser estava ple, ja quasi no cabia ningú. Amalia, els seus pares i els seus tres fills també tenien un lloc. En un moment de tants, a la plaça, va caure una bomba molt forta i va explotar amb un soroll que aquestes persones encara el poden sentir ara. Tota la gent que estava al campanar pensava que d'allí no eixiria, que ja no tornarien a veure als seus familiars.

En unes hores, la gent se'n anava i aleshores, Antonio, el pare d'Amalia, va estropessar.

-Espereu, que he caigut ! - exclamava Antonio.

-T'has fet mal ? - deia Maria, la dona, tota preocupada.

-Em fa molt de mal el genoll, crec que me l'he trencat. No sé si ho aguantaré - deia Antonio.

Més tard, després de curar-li el genoll amb el que van poder, ja no li feia tan de mal. Es va poder averiguar que no se l'havia trencat i fins i tot podia caminar.

Aquesta família encara seguia molt melangiosa. No podien imaginar la manera en què es va perdre Santiago, ja que sa mare tenia els quatre fills ben vigilats.

Els dies passaven i passaven i les bombes seguien explotan. Al carrer la Vileta, per exemple, va caure

una bomba d'uns 1.500 Kg. i no va explotar. Maria i el seu nét José de lluny ho van poder veure tot.

Després de bombardejar i bombardejar va arribar un dia que van començar a voltejar. La gent estava amagada i pensaven que voltejaven perquè així els soldats els farien eixir i els matarien. Però no va ser així. Van voltejar perquè la guerra civil a Albocàsser ja s'havia acabat. Aquesta notícia era la il·lusion de tots. Encara que per a Amalia encara hi havia una il·lusion més gran, trobar al seu fill Santiago, que ja feia molt de temps que no el veia.

Al fer camí per a buscar-lo, Amalia va veure a tres xiquets que anaven en direcció cap a Albocàsser. Carmen, la germana de Santi, es va fixar en un d'ells i digué:

-És ell ! És el meu germà !!

-Sí, és ell ! No ho puc creure ! - exclamava la mare.

El primer que va fer sa mare va ser abraçar-lo i també, com és normal, li van caure unes llagrimes d'alegria.

-T'encontres bé, fill ? On estaves ? - preguntava sa mare.

El seu fill Santiago va començar a explicar tot el que havia viscut. Digué que s'havia quedat al mas d'Abad i que, encara que havia patit fam, l'havien alimentat i cuidat molt bé.

Més tard, la família sencera se n'anà cap a Albocàsser. Els dos xiquets que acompanyaven a Santi també s'havien perdut, però de seguida van encontrar a les seues mares.

A Albocàsser es vivia amb un ambient de més tranquil·litat i els dos avis, Amalia i els quatre xiquets, van viure una vida de les més normals, com la que es vivia en aquells temps."

Com aquesta història, en van passar moltes més. Cadascuna tenia un punt especial que les diferenciava de les altres. En l'actualitat, la guerra es recorda com un fet de tristor, ja que moltes persones no van sobreviure, però també com una realitat històrica, ja que els avis que ens ho conten tenien la mateixa edat que tenim nosaltres i vivien de forma diferent. A Albocàsser, encara queden senyals de la guerra, com per exemple unes marques que hi ha a la paret de la part de darrere del campanar.

Aquest fet ningú dels que ho va viure ho oblidarà i ara, els més joves com jo, que també els ho han contat, tampoc ho oblidaran.